

УДК 81'42'22:821.111-1

Я.М. Просяннікова

КОГНІТИВНО-СЕМІОТИЧНИЙ КОД ХУДОЖНІХ ПОРІВНЯНЬ У ВІРШОВАНИХ ТВОРАХ

(на матеріалі англомовної канадської поезії)

Актуальність дослідження. Загальна спрямованість лінгвістичних досліджень на виявлення взаємозв'язку між мовою та мисленням людини обґрунтовує необхідність вивчення художнього порівняння одночасно як когнітивного механізму кодування та структуризації знань, так і способу їх словесної об'єктивації у структурі складного знакового утворення. Поєднання лінгвокогнітивного та лінгвосеміотичного підходів уможливує всебічне вивчення художнього порівняння у трьох вимірах семіозису за Ю.С. Степановим (семантичному, синтаксичному та прагматичному) – з метою встановлення когнітивних і семіотичних особливостей його формування та функціонування в англомовних віршованих текстах канадської поезії. Використання комплексного лінгвосеміотичного підходу до вивчення художнього порівняння як поліфункціонального лінгвосеміотичного конструкта дозволяє вийти на якісно новий рівень його осмислення та інтерпретації, що й зумовлює актуальність досліджуваної проблеми. Виявлення способів і засобів лінгвосеміотичної актуалізації онтологічної реальності у віршованих текстах сприяє демонстрації лінгвокультурної специфіки англомовного канадського поетичного простору, що підсилює актуальність дослідження, оскільки канадська поезія до тепер не вивчалася у такому ракурсі.

Когнітивний аспект когнітивно-семіотичної операції порівняння передбачає виявлення лінгвокогнітивних механізмів формування різних видів художніх образів (іконічних, індексальних, символічних), а семіотичний аспект – вивчення взаємодії культурних кодів суб'єктної та об'єктної частин художніх порівнянь в англомовних віршованих текстах канадської поезії.

Виклад основного матеріалу. Когнітивна операція порівняння відбувається відповідно до низки послідовних етапів когнітивної обробки інформації, незважаючи на неконтрольований і нецілеспрямований характер цієї дії [Урысон 2004: 627]. Результатом когнітивної операції порівняння є не формальна інвентаризація спільних та відмінних ознак, а отримання нового знання внаслідок зіставлення двох або більшої кількості предметів [Бартон 1978: 33–34]. Когнітивна операція порівняння як базова ментальна дія є підґрунтям для формування похідних лінгвокогнітивних операцій аналогового та наративного мапування, словесною експлікацією яких постає художнє порівняння. Суть лінгвокогнітивної операції аналогового та наративного мапування полягає у транспонуванні ознак із ознакового простору

об'єкта на суб'єкт художнього порівняння на основі їх реальної або уявної подібності в результаті параболічного та аналогового осмислення дійсності [Белехова 2002: 218]. У свою чергу аналогове мапування увиразнюється через атрибутивне, релятивне, ситуативне мапування [Freeman 1995: 643–666], у той час як нарративне мапування реалізується через процедуру інтертекстуалізації [Белехова 2002: 235], які в цілому спрямовані на конкретизацію природи подібності порівнюваних суб'єкта та об'єкта.

Фрагменти дійсності, що порівнюються, можуть бути гомогенними або гетерогенними. У разі зіставлення об'єктів, що належать до одного класу (подібні фрагменти дійсності) з метою встановлення ступеня їх подібності або відмінності йдеться про логічне порівняння [Долинин 1987: 144], натомість, порівняння неподібних фрагментів дійсності приводить до актуалізації образного порівняння [Арутюнова 1999: 277]. У дослідженні ми пропонуємо послуговуватись терміном *художнє порівняння* на позначення “форми мовленнєвої образності” [Мезенин 1983: 52], трикомпонентна структура якої (суб'єкт, об'єкт, основа порівняння) відповідає ізоморфній логічній структурі художнього образу [там само: 54].

Семіотична природа художнього порівняння реалізується одночасно у семантичному, синтаксичному та прагматичному вимірах семіозису (Ю.С. Степанов). З позиції *семантичного виміру* художнє порівняння є мовленнєвим знаком, у структурі якого план змісту і план вираження об'єднані семіотичним зв'язком. Тип семіотичного зв'язку фіксується відповідно до типу відношень, що встановлюються між мовленнєвим знаком і його референтом: відношення подібності (іконічний зв'язок), відношення суміжності (індексальний зв'язок), відношення конвенціональності (символічний зв'язок). Іконічний зв'язок між планом вираження та планом змісту художнього порівняння детермінується відношенням подібності [Пирс 2000: 201; Sebeok 2001: 10]. У той час умотивованість семіотичного зв'язку на основі суміжності отримує індексальний характер [Chandler 2007: 42], а символічний семіотичний зв'язок характеризується відношенням конвенціональності [Пирс 2000: 212; Sebeok 2001: 11], що встановлюється між планом змісту і планом вираження.

Художнє порівняння як поліфункціональний лінгвосеміотичний конструкт, в якому співіснують ознаки іконічності, індексальності та символічності, демонструє різний ступінь їх актуалізації. Звідси, доміантний тип семіотичного зв'язку уможливорює виокремлення іконічних, індексальних та символічних художніх порівнянь в англійських віршованих текстах канадської поезії.

Синтаксичний вимір семіозису передбачає вивчення художнього порівняння з точки зору сполучуваності словесних знаків у його структурі та їх інтеракції з іншими конструктивними елементами поетичного тексту, що слугує першопричиною створення текстових

світів [Аймермахер 2001: 76]. Система різнорівневих та різнорідних елементів поетичного тексту, що об'єктивують художнє порівняння описується та моделюється через функціонально-семантичне поле.

Прагматичний вимір семіозису формується антропоцентричним і когнітивним базисом умотивованості художнього порівняння, який визначається індивідуальними (ментальними, психічними, культурними тощо) особливостями інтерпретатора, оскільки інтерпретується художнє порівняння конкретною особою, адресатом, за певних часових та просторових умов у контексті його життєвого досвіду [Медведева 1983: 167]. Прагматичний аспект дослідження полягає у вивченні впливу художнього порівняння на адекватність інтерпретації адресатом змісту поетичного тексту, художнього порівняння зокрема.

Зміщення фокусу уваги науковців із дослідження особливостей вербальної актуалізації художнього порівняння у поетичному тексті на специфіку зв'язку між планом змісту та планом вираження художнього порівняння, уможлиблює розробку лінгвосеміотичної класифікації художніх порівнянь. В основу цієї класифікації покладений характер інтеракції плану змісту та плану вираження художнього порівняння, де позначуване та позначувальне у структурі художнього порівняння можуть поєднуватися на основі подібності, суміжності та конвенціональності, що з семіотичної точки зору слугує підґрунтям для виокремлення іконічних, індексальних та символічних художніх порівнянь відповідно до превалюючого типу семіотичного зв'язку.

Під *іконічними художніми порівняннями* розуміємо такі художні порівняння, в яких план змісту та план вираження, співвідносяться на основі матеріальної, структурної або візуальної подібностей.

Особливості об'єктивації іконічного механізму творення художнього порівняння корелює з рівнем мови, на якому воно актуалізується. На *фонетичному рівні* іконічність художнього порівняння екстеріоризуються стилістичними засобами звуконаслідування та звукосимволізму [Зубова 1999: 18]. У художньому порівнянні з віршованого тексту Л. Кроуз'є "The swimming pool": "*By late August, beetles fell / from somewhere in the sky, / the click of their bodies / on cement like seconds ticking.*" тікання годинника іконічно відтворюється ритмічним повторенням звуків [t, k]. Звук удару жуків, які падають з неба на тверду поверхню, передається ономатопом *click*, план вираження якого повністю повторює відповідне звучання. Результати психолінгвістичних досліджень свідчать про те, що алітерація приголосних звуків [b, d, g, k, r] підсвідомо викликає в уяві читача асоціацію з чимось дуже маленьким [Левицкий 1975: 57], у цьому прикладі – це розмір жуків. Навала малих жуків з неба порівнюється з тіканням годинника, що розмірено та невідворотно відлічує час. Реалізація принципу іконічної відповідності суб'єкта та об'єкта художнього порівняння уможлиблюється через застосування прийому

паранімічної атракції словесних знаків *click – tick* і є результатом первинної (primary) вмотивованості словесних знаків.

Діаграматична іконічність художнього порівняння, що реалізується на *морфологічному рівні*, передбачає кореляцію між семантикою та морфологічною структурою словесних одиниць у структурі художнього порівняння [Якобсон 1983: 109]. Діаграматична іконічність має градуальний характер, що сягає максимально маркованих лексичних одиниць, які містять найбільший об'єм інформації, до немаркованих – з меншим обсягом інформації [Мечковская 2007: 149].

До числа таких художніх порівнянь відносимо приклад з віршованого тексту Дж. Елленбогена “Homcoming”, де йдеться про ряди надгробних хрестів, що візуально нагадують зерна кукурудзи: “*It was forty or forty-one when / ... / and the war kissed them, / ... / laid them down like children and spread / **an eternity of white crosses / like corn seed / in longer and longer rows and the birds /flew north, whole flocks of them, /and never stopped, / not even for crumbs.**”.* У цьому художньому порівнянні спрацьовують чотири діаграматичні принципи іконічного кодування інформації. Максимальний ступінь іконічного кодування проявляється у вищому ступені порівняння прикметника (*longer*); віддаленість подій у часі експлікується у формі минулого часу дієслів шляхом нарощення їх графемного комплексу (*kissed, stopped*); додавання закінчення множини до лексем *crosses, rows, birds, flocks, crumbs* діаграматично відбиває велику кількість предметів у морфемній структурі словесних знаків. Середній ступінь іконічного кодування інформації уособлюється у множині іменникової одиниці *children* та формі минулого часу дієслова *laid* у порівнянні з формою теперішнього *lie*, де поєднуються зміна кореневого голосного з графічно експлікованою категорією числа (пор. *child – children*) та часовою категорією дієслова (пор. *lay – laid*). Модуляція кореневого голосного з її відповідною діаграматичною експлікацією у формі минулого часу дієслова *flew* (пор. *flow – flew*) реалізує мінімальний ступінь іконічного кодування інформації у структурі художнього порівняння. Прикладом антиіконічного кодування є форма минулого часу дієслова *spread*, яка не зазнає жодних змін порівняно з його формою теперішнього часу.

На *синтаксичному рівні* іконічність художнього порівняння словесно втілюється відповідно до трьох семіотичних принципів кодування інформації – принципу кількості, близькості та послідовного порядку [Якобсон 1983: 107; Dirven 2004: 8–12; Givón 1995, с. 49]. У такий спосіб екстеріоризується ізоморфність структури художнього порівняння і фрагмента дійсності, що зображується [Мечковская 2007: 149].

Відтак, словесні знаки, які функціонально, концептуально або когнітивно корелюють між собою, розташовані на мінімальній відстані один від одного у синтагматиці художнього порівняння, що відповідає *іконічному принципу близькості* [Givón 1995: 49], як-от у наступному прикладі з

поетичного тексту М. Акорна “Hummingbird” словесні знаки *thunderclouds, dangers, death, earthquake, war* розміщені у безпосередній близькості, оскільки є концептуально спорідненими: “*and we pass as thunderclouds or, / dangers like death, earthquake, and war, / ignored because it's no use worrying ...*”.

Іконічний принцип кількості передбачає пряму залежність між інформаційним об'ємом повідомлення та кількістю словесних знаків, які його експлікують [Dirven 2004: 8–12]. Тож, довжина списку речей, що людині “необхідно” зробити впродовж свого життя, іконічно відображена у візуально довгій синтагматичній послідовності художнього порівняння з “довжелезним товарним потягом” (*an endless freight train*) у поетичному творі Б. Ховелла “Across the street from the tree of life”: “*I line up all / those Shoulds like an endless freight train highballing it / across the prairies.*”

Іконічний принцип послідовного порядку полягає, по-перше, у здатності порядку речень у поетичному тексті відображати темпоральну послідовність зображуваних подій, і, по-друге, найбільш важлива частина інформаційного повідомлення актуалізується в ініціальной позиції художнього порівняння [Givón 1995, с. 49–56].

Першому положенню принципу послідовного порядку про іконічну кореляцію між хронологією зображуваних подій та синтагматичною послідовністю речень у віршованому тексті відповідає художнє порівняння з поезії К. Айрі “Immigrants: the second generation”: “*his first / language fell away like milk teeth. / Only his mother, / stranded by his side / still speaks in the old tongue alone*”. Перша (рідна) мова для дітей імігрантів сприймається як рудиментарний елемент і втрачає своє культурне значення. На відміну від батьків, для яких рідна мова є частиною їх ества, діти зрікаються її без остраху й без жалю на користь іншої більш “вигідної” мови. Часова послідовність описуваних подій іконічно відображається у порядку слідування розповідних речень, де звершений факт відречення від свого коріння через мову контрастує з теперішнім станом речей *fell away* → *still speaks*.

Чисельними для англомовної канадської поезії є приклади, що наслідують другу частину іконічного принципу послідовного порядку, в яких найбільш важлива частина інформаційного повідомлення, що входить до складу художнього порівняння, займає ініціальну позицію. Проілюструємо це твердження прикладами художніх порівнянь з поетичних текстів М. Дженоффа “The Orphan and the Stranger” “*High as the firmament she flies / and hides the sun*” та Дж. Дональдсона “Kaleidoscope” “*Like us, he saw every least grain was instinct*”.

У структурі *індексальних художніх порівнянь* знаки-індекси встановлюють відношення суміжності між планом змісту і планом вираження й упорядковують його співвіднесеність з оточуючим світом [Lefebvre, с. 5]. Поліфонічність смислів, які об'єктивують індексальні художні порівняння, пояснюється залежністю знаків-індексів від

контексту вживання. Адекватне прочитання й інтерпретація індексальних художніх порівнянь уможлиблюється через залучення лінгвального та екстралінгвального контекстів, з наступним виокремленням концептів, які, у свою чергу, експлікуються знаками-індексами у структурі художнього порівняння.

Індексальні художні порівняння поділяються на *займенникові, часові та просторові*. У структурі перших зафіксовані займенникові індекси на позначення комунікантів непрямого мовленнєвого обміну, яким постає художнє порівняння у поетичному тексті, натомість часові та просторові індексальні художні порівняння фокусують увагу адресата на часо-просторових умовах комунікації.

У художньому порівнянні з поетичного тексту Л. Дудека “Early Morning” ліричний герой виконує роль спостерігача, який відсторонено споглядає за картиною, що розгортається перед ним: “*the salesman who made a deal, / the young woman who paid him, / the red-lipped college girls, bold, a bit shy, / the counter girls on a coffee break, / the macho men / ... / And I observe, and I am like them / only for a day*”. Протиставлення двох світів “свій” – “чужий” реалізується в індексальних займенникових одиницях “I” – “them”, де світ ліричного героя визначається як “свій”, а інші персонажі, на яких вказує означений артикль *the*, який виконує роль індексального (вказівного) словесного жесту, входять до світу “чужий”. Віддаленість цих двох світів простежується і в їх належності до різних часових пластів. Світ “чужих” належить минулому (*they – paid, made*), тоді як світ ліричного героя існує у теперішньому часі (*I – observe, am*). Подібність розповідача до інших людей, що есплікується художнім порівнянням, є тимчасовою і швидкоплинною, про що свідчить більш широкий лінгвальний контекст (“*Something that never was, / that now is / and that again will not be / of which I am the observer*”).

Символічні художні порівняння є словесними утвореннями, що інкорпують у смислову структуру три семіотичні характеристики – іконічність, індексальність та символічність, де домінантною виступає саме символічність [Пирс 2000а: 212; Sebeok 2001: 11]. Символічне художнє порівняння визначаємо як лінгвосеміотичний конструктор, у словесних одиницях суб’єктної та об’єктної частин якого зафіксовані культурні коди й актуалізуються знаки-символи.

У віршованому творі Л. Ремідж “Precious Gem”, який було написано на честь двадцять дев’ятої річниці її подружнього життя, поетеса широко використовує знаки-символи природного каміння для опису багатогранної натури свого коханого чоловіка, на кшталт граніта, що уособлює його фізичну міць, адже з давніх часів граніт вважається одним з найміцніших й найтвердіших каменів, здатних витримати будь-які навантаження та шкідливі впливи оточуючого середовища: “*Shoulders strong as granite / you shield my pain*”. Серед безлічі нічого не вартого “каміння” (*worthless, / no better than coal*), вона знайшла свій скарб, свій унікальний і рідкісний самоцвіт (“*As rare as alexandrite, I*

found you, / you are mine”), який дарує свою красу лише їй одній в цілому світі. Звернення авторки до символіки мінералів є культурно обумовленим, оскільки надра Канадського щита, Аппалачів, Кольдильєрів приховують у собі невичерпні багатства кольорових, рідкісних і благородних металів та мінералів [Canadian Gemstone Occurrences].

Окрім виявлення знаків-символів у структурі художнього порівняння, семіотика художнього порівняння передбачає й інвентаризацію культурних кодів, експлікованих словесними знаками у суб'єктній та об'єктній частинах символічного художнього порівняння. На основі дослідження фактичного матеріалу виділено десять культурних кодів – антропоморфний, тілесний, духовний, біоморфний, предметний, часовий, просторовий, астральний, колоративний та міфологічний. Ідентифікація культурних кодів зумовлює можливість вивчення картини світу англомовної канадської спільноти, яка відбивається у словесній тканині віршованих творів засобами художнього порівняння.

У результаті лінгвосеміотичного аналізу було доведено, що домінуючими культурними кодами суб'єктної частини символічних художніх порівнянь є біоморфний, антропоморфний, духовний, предметний та тілесний. Це свідчить про інтерес людини як суб'єкта пізнавальної діяльності до вивчення природи та самої себе як відокремлено від неї (природи), так й у взаємодії з оточуючим світом. Для об'єктної частини символічних художніх порівнянь найбільш уживаними культурними кодами є біоморфний, предметний, духовний та антропоморфний.

Висновки. Отже, результатом проведеного дослідження є потрактування художнього порівняння як складного семіотичного конструкту, визначення лінгвокогнітивних та семіотичних механізмів утворення й особливостей функціонування художнього порівняння у віршованих текстах англомовної канадської поезії.

Семіотика художнього порівняння полягає у його вивченні як поліфункціонального лінгвосеміотичного конструкту, що функціонує у трьох вимірах семіозису – семантичному, синтаксичному та прагматичному. Семантичний вимір семіозису передбачає виявлення особливостей взаємодії між планом змісту і планом вираження у структурі художнього порівняння, заснованої на іконічному, індексальному та символічному зв'язку. Дослідження синтактики художнього порівняння спрямовано на вивчення валентності словесних знаків у структурі художнього порівняння та його горизонтальної сполучуваності з іншими елементами поетичного тексту, що в результаті слугує підґрунтям для створення текстових світів. Прагматичний потенціал художнього порівняння видається можливим описати через його здатність впливати на адекватність сприйняття адресатом змісту поетичного тексту.

Література

- Аймермахер 2001** – Аймермахер К. Знак. Текст. Культура. / Карл Аймермахер ; [пер. С. Ромашко]. – М. : Российск. гос. гуманит. ун-т, 2001. – 394 с.;
- Арутюнова 1999** – Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека / Нина Давидовна Арутюнова. – 2-е изд., испр. – М. : Языки русской культуры, 1999. – 896 с.;
- Бартон 1978** – Бартон В. И. Сравнение как средство познания / В. И. Бартон. – Минск : Изд-во БГУ им. В. И. Ленина, 1978. – 127 с.;
- Белехова 2002** – Белехова Л. І. Образний простір американської поезії: лінгвокогнітивний аспект : дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.04 / Белехова Лариса Іванівна. – К : КНЛУ, 2002. – 391 с.;
- Долинин 1987** – Долинин К. А. Стилистика французского языка : [учеб. пособие для студ. пед. ин-тов по спец. № 2103 “Иностр. яз.”] / Константин Аркадьевич Долинин. – 2-е изд., дораб. – М. : Просвещение, 1987. – 303 с.;
- Зубова 2006** – Зубова Л. В. Семиотика сравнений в современной русской поэзии / Людмила Владимировна Зубова // Семиотика и авангард : Антология / [ред.-сост. Ю.С. Степанов, Н.А. Фатеева, В.В. Фещенко, Н. С. Сироткин. Под общ. ред. Ю. С. Степанова]. – М. : Академический проект, Культура, 2006. – С. 879–913.;
- Левицкий 1975** – Левицкий В. В. Звукосимволизм в лингвистике и психолингвистике / Виктор Васильевич Левицкий // Филологические науки. – 1975. – № 4(88). – С. 54–61.;
- Медведева 1983** – Медведева С. Ю. К проблеме восприятия художественного текста / С.Ю. Медведева // Речевое общение: проблемы и перспективы : сб. научно-аналитических обзоров. – М. : ИНИОН, 1983. – С. 160–186.;
- Мезенин 1983** – Мезенин С. М. Образность как лингвистическая категория / С. М. Мезенин // Вопросы языкознания. – 1983. – № 6. – С. 48–57.;
- Мечковская 2007** – Мечковская Н. Б. Семиотика. Язык. Природа. Культура : [учеб. пособие для студ. филол., лингв. и переводовед. фак. высш. учеб. заведений] / Нина Борисовна Мечковская. – 2-е изд., испр. – М. : Издательский центр “Академия”, 2007. – 432 с.;
- Пирс 2000** – Пирс Ч. С. Избранные философские произведения / Чарльз Сандерс Пирс ; [пер. с англ.]. – М. : Логос, 2000. – 448 с.;
- Урысон 2004** – Урысон Е. В. Ситуация сравнения и ее выражение в языке / Елена Владимировна Урысон // Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологии : труды междунар. конф. [“Диалог’2004”]. – М. : Наука, 2004. – С. 624–637.;
- Якобсон 1983** – Якобсон Р. В поисках сущности языка / Роман Якобсон // Семиотика / [сост., вступ. ст. и общ. ред. Ю. С. Степанова]. – М. : Радуга, 1983. – С. 102–117.;

- Canadian** – Canadian Gemstone Occurrences [Electronic resource]. – The resource is available: <http://alpinegems.ca/GemLocalities/canadianlocalities>;
- Chandler 2007** – Chandler D. Semiotics. The basics / Daniel Chandler. – N.Y. : Taylor&Francis, 2007. – 307 p.;
- Dirven 2004** – Dirven R. Cognitive exploration of language and linguistics / R. Dirven, M. Verspoor. – Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2004. – 278 p.;
- Freeman 1995** – Freeman M. Metaphor making meaning: Dickinson's conceptual universe / M. Freeman // Journal of Pragmatics. – 1995. – № 24. – P. 643–666.;
- Givón 1995** – Givón T. Isomorphism in the Grammatical Code: Cognitive and Biological Considerations / T. Givon // Iconicity in Language ; [R. Simone (ed.)]. – Amsterdam / Philadelphia, 1995. – P. 47–76.; **19**
- Lefebvre** – Lefebvre M. The Art of Pointing. On Peirce, Indexicality, and Photographic Images [Electronic resource] / M. Lefebvre. – P. 1–15. – The resource is available: https://www.academia.edu/192769/The_Art_of_Pointing_On_Peirce_Indexicality_and_Photographic_Images;
- Sebeok 2001** – Sebeok A. Th. Signs: An introduction to semiotics / Thomas A. Sebeok. – Toronto : University of Toronto Press, 2001. – 193 p.

Просяннікова Я.М. Когнітивно-семіотичний код художніх порівнянь у віршованих творах (на матеріалі англомовної канадської поезії)

Художнє порівняння визначається як поліфункціональний лінгвосеміотичний конструкт, що інкорпорує його концептуальний зміст та вербальне вираження.

Комплексна методика семіотичного аналізу художніх порівнянь уможливила їх семіотичну типологізацію відповідно до домінантного типу семіотичного зв'язку між планом змісту і планом вираження. В основу виокремлення іконічних художніх порівнянь покладено відношення подібності, у свою чергу індексальні художні порівняння побудовані на відношенні суміжності між позначуваним і позначувальним, натомість символічні художні порівняння диференціюються відношенням конвенціональності.

Способи об'єктивації іконічного художнього порівняння корелюють з рівнем мови, на якому воно актуалізується. У структурі індексальних художніх порівнянь знаки-індекси встановлюють відносини суміжності між планом змісту і планом вираження і таким чином впорядковують його співвіднесеність з навколишнім світом. Символічне художнє порівняння визначаємо як лінгвосеміотичний конструкт, в словесних одиницях суб'єктної та об'єктної частинах якого разом із зафіксованими культурними кодами актуалізуються і знаки-символи.

Ключові слова: когнітивно-семіотична операція порівняння, художнє порівняння, іконічні, індексальні, символічні художні порівняння.

Просьянникова Я. Н. Когнитивно-семиотический код художественных сравнений в стихотворных произведениях (на материале англоязычной канадской поэзии)

Художественное сравнение представляет собой полифункциональный лингвосемиотический конструкт, в котором инкорпорируется концептуальное содержание и его вербальная манифестация. Комплексная методика семиотического анализа художественного сравнения позволила разработать и предложить семиотическую классификацию художественных сравнений на основе доминирующего типа семиотической связи между планом содержания и планом выражения, которая включает следующие типы: иконические художественные сравнения, индексальные художественные сравнения и символические художественные сравнения.

Способы объективации иконического художественного сравнения коррелируют с уровнем языка, на котором оно актуализируется. В структуре индексальных художественных сравнений знаки-индексы устанавливают отношения смежности между планом содержания и планом выражения и таким образом упорядочивают его соотнесенность с окружающим миром. Символическое художественное сравнение определяем как лингвосемиотический конструкт, в словесных единицах субъектной и объектной частях которого вместе с зафиксированными культурными кодами актуализируются и знаки-символы.

Ключевые слова: когнитивно-семиотическая операция сравнения, художественное сравнение, иконические, индексальные, символические художественные сравнения.

Prosiannikova Ia.N. Cognitive and semiotic code of similes in poetic texts (English poetic texts of Canadian poetry)

Simile is viewed as a multifunctional linguistic and semiotic construal representing verbal patterns of form and semantic function. Simile as a multifunctional lingosemiotic construal is studied in accordance with three aspects of semiosis – semantic, syntactic, and pragmatic. The semantic aspect of the semiosis involves identifying the features of the interaction between the content side and the expression side within a simile. This interaction may be based on the iconic, indexical or symbolic connection. The study of the syntactics of the simile aims at studying the valency of verbal signs in its surface structure and its horizontal compatibility with other elements of the poetic text, which ultimately serves as the basis for the creation of text worlds. The pragmatic potential of simile can be described due to its ability to influence the interpretation adequacy of the addressee.

Linguistic and semiotic analysis of similes enables their classification into iconic, indexical and symbolic ones. The semiotic classification of similes is premised on the type of semiotic relation that exists between a “sign vehicle” and its meaning. Iconic similes are based on similarity between a sign and its referent, while indexical similes show relations of contiguity. Symbolic similes are differentiated on the basis of conventional pairing of a signified and a signifier within a simile.

Keywords: cognitive and semiotic operation of comparison, simile, iconic simile, indexical simile, symbolic simile.

Стаття надійшла до редакції 29.03.2018 р.

Стаття прийнята до друку 04.04.2018 р.

Рецензент – д.філол.н., проф. Кобзар О.І.

УДК 821.111(73)-31.09.

О. А. Зуброва

ОБРАЗ НЬЮ-ЙОРКА В СУЧАСНІЙ ХУДОЖНІЙ ПРОЗІ

Поняття „образ” постійно знаходиться у центрі уваги лінгвістів, які досліджують різноманітні типи текстів, і особливо художні тексти. Наукові дослідження художнього образу охоплюють широке коло питань, таких як визначення внутрішньої структури образу, його змісту, форми, виявлення різноманітних вербалізаторів образу, розкриття когерентної сутності художнього образу як втілення головної ідеї твору, аналіз прямих і вторинних номінацій, на яких побудовано художній образ.

Проблематиці вивчення художнього образу присвячено роботи О. Потебні, В. Виноградова, Н. Арутюнової, В. Кухаренко, Л. Белехової та ін.

Слід зауважити, що художній образ міста є недостатньо розробленим у лінгвістиці, оскільки більшість робіт з цієї проблематики є суто літературознавчими.

Метою даної статті є здійснення лінгвістичного аналізу засобів конструювання художнього образу Нью-Йорка у сучасній художній прозі на матеріалі твору К. Бушнелл „Секс у великому місті”.

Художній образ, за визначенням В. Кухаренко, є узагальнюючим, збірним, синтетичним, побудованим на основі словесних образів, локалізованих у межах контексту [Кухаренко 2011: 59–69]. Словесні образи є першоелементами синтетичних образів, вони є первинними, у той час як художні образи є вторинними. Художній образ у тексті формується за рахунок інкорпорації логічної інформації, яка міститься у прямих номінаціях і шляхом синтезу чуттєвої, образної інформації, представленої низкою виражальних засобів і стилістичних прийомів.

Місто визначається у тлумачному словнику як „великий населений пункт, адміністративний, торговий, промисловий і культурний центр” [Ожегов 2005]. Для номінації цього поняття в англійській мові слугують дві лексеми – *town* та *city*. Етимологічний аналіз лексеми *city* показав, що вона походить від латинського *civitas* (громадянство; спільнота; місто). До англійської мови слово *city* увійшло у XII столітті з французької (від